

З М І С Т

Біографія	8
Передмова — Володимир Косик	9
Завваги (Мої думки на маргінесі дискусії про Орден)	17
Небезпечні сугестії (завваги до дискусії про національно-суспільну ролю інституцій і «боротьбу» за них)	21
Боротьба для боротьби, чи змагання за вартості?	26
За синтезу вартостей	31
За творців нової дійсності	34
Слово на процесі у Львові	42
За ґратами (З переживань українського націоналіста-революціонера, в'язня польської тюрми)	47
Коли минає одне десятиліття	116
Новий суспільний лад	123
Націоналізм і демократія	131
Без національної революції немає соціальної	133
За програмовість руху	141
Визвольна революція народів АБН	144
На шляху боротьби	156
АБН і Паневропа	165
За владу і землю	170
На робітничий фронт	175
Україна в боротьбі за свободу народів і людини	182
До минулого немає повороту	186
Привітальне слово на демонстрації АБН в Менчестері	199
Чи Англія над берегом руїни?	201
Наша визвольна концепція	206
Треба бити на сполох	268
За єдиний фронт поневолених народів	273
Ідеологічний фронт і його цілі	280
Хто боронитиме Європу?	283
Чого бракує Заходові для перемоги? (На маргінесі подій в Порто-Ріко)	291
До історії бактеріологічної війни	297
Опортунізм підносить голову (Перед новим Мюнхеном або третью світовою війною)	299
Спільний фронт — запорука перемоги	302
Завдання ОУН під сучасну пору	306

Міжнародня ситуація і перспективи для української визвольної боротьби	320
Напередодні вирішальних подій	340
Чи можлива перемога над Росією без світової війни?	344
Росія і Захід	355
Україна в боротьбі за ідею свободи народів і людини	361
На шляху боротьби за УССД	363
Захід на небезпечних роздоріжжях (промова на конвенції АБН у Мюнхені 3 червня 1951 року)	370
В перші роковини смерти героя національної революції	380
Дві революції (З приводу геройської смерти ген. Т. Чупринки)	383
Виконаймо наші обов'язки перед батьківщиною	392
Десять запитів до містера Дж. Кеннана	396
На манівцях американської політики	407
Глум над справедливістю	414
Ідеї воюючої батьківщини	418
Вияснення	424
Про кондомінію не може бути дискусії	425
На позиціях воюючої України	426
Лист до А. Г. Керка	432
В чому наша сила?	437
У спільному фронті з воюючою батьківщиною (З промови до українців ЗСА і Канади на зустрічі 2 і 3 серпня 1952 р. в Торонті)	441
Компроміс виключений	446
На порозі нового року	460
Ми вимагаємо	466
Незмінна політика польських імперіялістів	473
Тенденції американської і британської політики	478
Між миром і війною	487
Сучасний стан у ССРСР і політика Москви	494
Захід, Росія і українська визвольна справа	505
Ідеї, люди, боротьба	523

КОРОТКА БІОГРАФІЯ

Дрослав СТЕЦЬКО народився 19. 1. 1912 р. в Тернополі в священничій сім'ї о. Семена й Теодозії з Чубатих. Обдарований непересічними здібностями, він з відзначенням закінчив гімназію в Тернополі й студіював у 1929-34 рр. право й філософію у Краківському та Львівському університетах. Ще юнаком Я. Стецько зарані включився в національно-визвольну боротьбу, ставши членом нелегальної організації «Українська націоналістична молодь» і відтак підпільних УВО та ОУН. З 1932 р. Я. Стецько був членом Крайової Екзекутиви ОУН, ідеологічним референтом і редактором підпільних видань. За націоналістичну діяльність зазнав репресій з боку польських окупантів, які в 1934 р. засудили його до 5 р. ув'язнення. Звільнений у 1937 р. за загальною амністією. У січні 1938 р. полк. Е. Коновалець доручив Я. Стецькові підготувати черговий Великий Збір і у 1939 р. він бере участь в Римському Конгресі ОУН. У лютому 1940 р. Я. Стецько був співініціатором створення у Кравові Революційного Проводу ОУН, а на II Великому Зборі ОУН у квітні того ж року в Кравові Я. Стецька обрано заступником С. Бандери. З вибухом німецько-російської війни Я. Стецько, пробившись із групою однодумців зараз за фронтовою лінією до Львова, скликає Національний Збори, які 30. 6. 1941 р. проголосили відновлення української держави й обрали Я. Стецька прем'єром Українського Державного Правління. За відмову на ультимативну вимогу Гітлера відкликати Акт відновлення української держави, Я. Стецька заарештували і запроторили до концтабору Саксенгаузен, де він до вересня 1944 р. перебував у бункері смерті. Після звільнення, утікши з-під нагляду гестапо, Я. Стецько в дорозі до американської окупаційної зони був тяжко поранений. У 1945 р. Крайова Конференція ОУН обирає Я. Стецька членом Бюра Проводу ОУН, до якого належали ще С. Бандера й Р. Шухевич. У 1945 р. Крайова Конференція ОУН обирає Я. Стецька членом Бюра Проводу ОУН, до якого належали ще С. Бандера й Р. Шухевич. У 1946 р. Я. Стецько очолив АБН, президентом якого був до кінця свого життя. Після війни Я. Стецько розгорнув широку діяльність на всесвітній антикомуністичній арені. Найпомітнішими успіхами у міжнародній службі Я. Стецька справи визволення України є, між іншим, підписання домовлення з Китайською Антикомуністичною Лігою на Формозі про співпрацю і створення в Тайпеї Місії АБН (1957-60) і згодом — до 1971 — Представництва АБН, активна участь у підготові й заснуванні в 1970 р. в Токіо «Світової Антикомуністичної Ліги», в якій Я. Стецько був постійним членом Екзекутиви; з ініціативи Я. Стецька постала Європейська Рада Свободи, яка його обрала досмертним членом почесної Президії ЕРС. У 1968 р. Я. Стецька обрано головою революційної ОУН, яку посаду обіймав до кінця свого життя. Я. Стецько помер 5. 7. 1986 р. в Мюнхені, де його й поховано.

П Е Р Е Д М О В А

У цьому першому томі творів Ярослава Стецька поміщені статті різних періодів його публіцистичної і політичної діяльності. Вони, безперечно, характеризують Ярослава Стецька як людину, мислителя, політика, ідеолога і стратега української революції, свідчать про його духовість, містять його роздумування, передбачливі проекти й концепції, вдалі і пристрасні аналізи ідей і явищ. Але в них відбиваються також події його епохи. Вони, отже, — теж документ часу.

Ярослав Стецько вже замолоду замислювався над складними питаннями боротьби за волю й майбутність народу. Він став членом Крайової Екзекутиви Організації Українських Націоналістів (ОУН) у 1932 році, маючи двадцять років. У цьому періоді він написав перші визначніші статті на ідеологічні теми. Ці статті зовсім природно порушують проблеми характеру українського націоналізму й українського націоналіста.

Був це початковий період ідеологічного оформлення ОУН. Шляхи, що ведуть до волі і самостійности народу, можуть бути, звичайно, різними. Але боротьба за ідеал волі й самостійности починається від усвідомлення прав цього народу. Знову ж усвідомлення кристалізується в щоденному житті, воно утверджується вихованням у родині і суспільстві. Звідси постійна дискусія про якість еліти, тобто тих, які виховують, унапрямують, керують.

Власне цим питанням і присвячені перші статті Ярослава Стецька на ідеологічні теми. У них він підкреслював, що від якості еліти залежать форми виховання і високий рівень свідомости народу. Еліта вливає в народ хотіння бути народом, волю діяти, вона стимулює діяльність народу. Ярослав Стецько вважав, що націоналістичний рух найкраще може мобілізувати сили народу «на всіх ділянках життя» і творити «свої форми, свій зміст суспільного життя».

Відкидаючи ту частину волюнтаристичної філософії Ніцше, яка заперечує релігію, висуває принцип боротьби для боротьби і веде до створення надлюдини-егоїста, молодий Ярослав Стецько обороняв філософію націоналістичного індивідуалізму, філософію «індивідуального почину» на користь національної спільноти. Він твердив, що український націоналізм побудований на синтезі

вартостей та що його характеризує «гармонія між волонтаристичним ідеалізмом у філософії й ідеалістичною життєвою практикою».

Українські націоналісти, — писав Ярослав Стецько, — як творці нової дійсності, повинні бути свідомі своєї ролі, бути сильними індивідуальностями й плекати в собі найкращі прикмети людини і борця. Їхня боротьба не може бути «боротьбою для боротьби», вона має бути змаганням за вартості.

Засуджений на т. зв. Львівському процесі Степана Бандери (травень-червень 1936) на 5 років ув'язнення, Ярослав Стецько був звільнений за амністією 1937 року. У 1938-1939 роках він опублікував у паризькому «Українському слові» спомини п. з. «За ґратами», які становлять хвилюючий опис тюремного життя, допитів, знущань та твердої постави українського в'язня польської тюрми.

У 1939 році Ярослав Стецько опублікував декілька статей, в яких виклав свої думки про майбутній суспільний і політичний лад. Ці статті, по суті, віддзеркалювали позицію українського націоналізму у цих питаннях. Ярослав Стецько нагадував, що йдеться про реалізацію в Україні такого ладу, який був би оснований на високих вартостях українського народу. Він писав, що лише така національна революція є доцільною і може бути успішною, яка водночас є і соціальною революцією. Тому без соціальної революції немає національної революції і навпаки. Вони себе доповнюють.

Ярослав Стецько вважав, що націоналістичний світогляд, в основу якого покладено націю, є демократичний і «найбільше демофільський», бо він закликає боротися з любови до свого народу за кращу долю всіх — робітника, селянина, ремісника, інтелігента.

Крім того, Ярослав Стецько одночасно пригадував, що треба працювати з метою скріпити й збагатити українську духовість. Але для цього треба «заглянути до історії», «розкопати засипану криницю», йти до джерел українського духу. Треба також повернути належне місце другій по нації суспільній клітині — сім'ї. Націоналізм, — писав Ярослав Стецько, — підносить працю до «етичної засади», він пропонує «самовиявлення людей працею, ідейністю, характером». Вільний громадянин «у праці для нації знаходить себе, розвиває свою особовість».

Як передбачливий політик, Ярослав Стецько писав: «Грядучий час — це вже не час боротьби самих армій, а цілих народів. Щоб вдержатися в цій борні й її виграти, — необхідна єдність, витривалість, працездатність і активність цілої нації». Виходячи з цієї досконалої візії майбутнього, він уважав, що в цій ситуації вимогою часу для українського народу були: довір'я, праця, со-

ціальна справедливість, ліквідація руйнної класової боротьби та об'єднання всіх українців довкола однієї ідеї.

У вересні 1939 року розпочалася друга Світова війна. Використовуючи напад націонал-соціалістичної Німеччини на Советський Союз, за ініціативою ОУН під проводом Степана Бандери 30 червня 1941 року було проголошено відновлення самостійності української держави. Ярослав Стецько був призначений головою українського уряду.

Заскочені таким ставленням українців, німці вжили заходів проти ініціаторів проголошення. Вже 3 липня в Кракові переслухано Степана Бандеру і членів Президії Українського Національного Комітету. 5 липня німці заарештували Бандеру (він був конфінований від 29 червня) і вивезли до Берліну. Беручи до уваги ситуацію на українській території й на фронті, німці завагалися відразу заарештувати голову Українського Державного Правління Ярослава Стецька. Його ув'язнили щойно 9 липня і теж вивезли до Берліну, де заряджено слідство в справі проголошення української держави. 15 липня його перевели з тюрми на домашнє ув'язнення під поліцейним наглядом. Дня 15 вересня 1941 року обидвох українських провідників німці ув'язнили в берлінській тюрмі, а згодом (Я. Стецька 24 січня 1942 р.) запероторили до концентраційного табору Саксенгавзен. Вони були звільнені щойно 27 вересня 1944 року, коли Україну вже зайняли війська червоної армії й українське питання не було вже небезпечним для Німеччини.

Уже на Львівському процесі 1936 р. Ярослав Стецько був висловив одну з основних ідей українського націоналізму: «...Україна повинна стати ідейним, моральним і культурним центром, навколо якого повинні зосереджуватися змагання інших поневолених народів... Україна має бути їх ідейним і моральним провідником у їхніх визвольних змаганнях».

Конкретну реалізацію цієї ідеї ОУН під проводом Степана Бандери розпочала в 1941 році, про що свідчить бюлетень «Наш Фронт». Пізніше, коли розгорнулася боротьба Української Повстанської Армії, за ініціативою ОУН-Бандери відбулася, в днях 21-22 листопада 1943 року, перша Конференція поневолених народів Східної Європи й Азії. ОУН-Бандери продовжувала реалізувати цю ідею також після війни. Вона скликала 1-ий Конгрес Антибольшевицького Бльоку Народів (АБН), який відбувся 16 квітня 1946 року в Німеччині. Головою АБН обрано Ярослава Стецька, тодішнього керівника сектора зовнішньої політики Закардонних Частин ОУН. Відтоді Ярослав Стецько присвячував багато уваги справам спільної боротьби поневолених народів за незалежність, формулюючи її ідеологічну спрямованість.

Статті Ярослава Стецька повоєнного періоду, які ввійшли до цього першого тому його творів, відносяться в більшості, очевидно, до зовнішньої діяльності ОУН-Бандери та до питання співпраці поневолених народів на основі ідей АБН. Ярослав Стецько порушував у них також політику Заходу щодо України й інших поневолених народів, відношення українців до росіян і поляків, ряд інших важливих проблем.

Відкидаючи всілякі інтернаціональні і федералістичні ідеї, якими деякі держави часто користуються з метою вигіднішого поневолення інших народів, Ярослав Стецько стверджував, що кожна нація, навіть найменша, хоче бути вільною і незалежною, «не зважаючи на те, якої вона раси й величини». «Інтереси світової культури та поступ життя людства, — писав він, — не вимагають «пожирання» малих народів великими або заганняння їх у багатонаціональні касарні та імперіяльні в'язниці народів.»

Єдиною формою співжиття між народами має бути справді глибока, дружня співпраця між ними, визнання національних інтересів кожного народу і створення нової побудови взаємин у світі, в яких кожний народ міг би здійснювати свої національні цілі. Ярослав Стецько підкреслював, що таку міжнародню конструкцію висуває АБН, який в основу нового ладу кладе свободу і добробут народу, добро сім'ї, свободу людини.

В іншій статті Ярослав Стецько стверджує, що «АБН є за єдність світу, за виключення воєн як засобу розв'язання міжнародніх спорів, за вічний мир між народами», за «взаємодопомогу всіх свободних і рівних народів, без різниці раси, величини, багатства». Але разом з тим «АБН уважає здійснення *національного принципу організації світу за передумову єдності всього світу*». АБН є також за єдність Європи, однак «*передумовою єдності Європи є знищення російської імперії і відновлення на її руїнах вільних, самостійних, повністю незалежних національних держав, в яких господарями будуть самі народи. Вони вільним рішенням... визнають свою участь в об'єднаній Європі*».

Ярослав Стецько невтомно нагадував, що СРСР — це твір російського імперіялізму, який є ворогом Європи й вільного світу. Він наголошував, що АБН відкидає будь-яке пов'язання поневолених народів з Росією у формі федерації чи конфедерації, бо найвищою формою буття нації може бути лише національна держава в етнографічних кордонах кожного народу. Тому західні держави повинні вможливити поневоленим народам «завалити большевизм і ліквідувати російську імперію».

Ярослав Стецько розвинув ці ідеї зокрема в писаннях 1951-1952 років. Тоді в Україні ще боролася УПА. А на Заході далі го-

ворили про «народи Росії». З допомогою американців постав «Совет Освобождения Народов Росії», американці створили теж «Американський Комітет Визволення Народів Росії». Ярослав Стецько з цього приводу писав, що, як виходить, американці готувалися «закріпляти нове ярмо на шиях поневолених Росією народів». Сьогодні відійшов у минуле цей період історії, під час якого деякі американські кола, вважаючи, що українці є одним з «народів Росії», намагалися включити їх у спільний комітет з росіянами, щоб спільно боротися проти большевизму.

ОУН під проводом Степана Бандери виступила проти цієї концепції і повела широку кампанію проти участі українців у цьому комітеті. У статтях і листах до американських політиків Ярослав Стецько переконливо доводив, що співпраця українців з росіянами буде можлива лише тоді, коли буде знищена російська імперія, на місці якої постануть самостійні національні держави, в тому і російська держава в її етнографічних кордонах. Він писав, що ні АБН, ні українці не є проти мирного російського народу. Але доки цей нарід не зречеться своїх імперіялістичних цілей, не відмежується від панівної кліки російських імперіялістів і не бажатиме задовольнитися власною державою на його етнографічній території, «доти не можемо трактувати російського народу нашим союзником у боротьбі за волю».

А втім, створений американськими колами СОНР не має жадного мандату, тоді як АБН «має такий мандат, писаний кров'ю сучасників», — писав Ярослав Стецько. Він безнастанно підкреслював, що немає «народів Росії», а є «боротьба поневолених народів за їх визволення від гнобителя-Росії всякої — большевицької, демократичної, республіканської, монархічної, централістичної чи федералістичної».

Це питання глибоко непокоїло Ярослава Стецька. Він до нього повертався багато разів, уживаючи часто ці самі аргументи, підкреслюючи, зокрема, що «західний світ мусить зрозуміти, що поневолені народи СРСР не зараховують себе до «народів Росії», нічого спільного з Росією не мають, не хочуть мати і не будуть мати! Навіть Кремль у своїй пропаганді вистерігається назви «народи Росії», бо свідомий того, що це є неймовірний анахронізм...»

Заторкуючи питання суті большевизму, Ярослав Стецько виявляв, цитуючи теж і російських авторів (Бердяєва), що большевизм — це витвір росіян, він зродився на російській традиції месіанізму. Але росіяни закордоном намагаються скинути відповідальність за терор і поневолення большевизмом інших народів на всі народи, в тому й на поневолені Росією народи. В дійсності ж ці народи не несуть жадної відповідальности за больше-